

Milí čtenáři,

včera slavnostně začal festival. A dnes vyšlo druhé číslo Splav!u a k velkému překvapení redakce nemá šestnáct stránek jako včera, nýbrž stránek dvacet. Krom připravených a očekávaných textů, jako jsou divadelní recenze (na večerní čtení z vybraných textů literární soutěže otiskujeme dokonce dvě, které vznikly nezávisle na sobě), výtvarné recenze, rozhovory (tentokrát s Přemyslem Rutem) nebo sportovní komentář (včera se hrálo finále mistrovství světa ve fotbale), se v redakci objevilo několik příspěvků od účastníků festivalu: čeká Vás tak obrana mladoboleslavské inscenace, dále pak vyjádření RNDr. Karla Samšínáka, další text od slečny pseudoŠrámkové a také dvě recenze od novopečených externích redaktorů Splav!u Ivany Myškové a Jiřího Šlupky Svěráka. Pokud to takhle půjde dál, tak v sobotu vyjde Splav! o čtyřiceti stránkách. Doufám, že ne.

Josef Šlerka

Sobotecký Pravidelný Lehce Avantgardní Věstník

Redakce:

Martin Čermák, Ondřej Černoš, Hubert Hesoun, Tomáš Horyna, Radim Kučera, Jaroslav Rytíř, Filip Smolík, Jan Smolka, Josef Šlerka, Zuzana Štefková, Tereza Štechová, Arnošt Štědrý, Veronika Tupá, Vlastimil Vintr.

Adresa:

Budova Agrochovu, naproti kadeřnictví, nad poštou, 50° 28' 18" NW, 15° 10' 47" EL.

Elektronický archiv časopisu Splav! naleznete na internetové adrese <http://www.splav.cz>.

Literární ceremoniál

Dnešní program byl ještě před slavnostním zahájením otevřen vyhlášením výsledků literární soutěže. O nich už jsme Vás informovali ve včerejším čísle, proto jenom stručně.

Velkou novinkou (pomineme-li chybějící polystyrenová písmena) bylo samo oddělení slavnostního zahájení od vyhlášení vítězů. Literární soutěž tak získala na jisté autonomii. Druhým milým překvapením pak byla podivuhodná hudební stránka programu, o které se rozepisuje obšírněji o něco dál kolega Svěrák. A třetím pak příjemná uvolněnost a hravost – publikum si samo mohlo vybrat, která z kategorií bude vyhlášena dříve. Pak už došlo na vlastní ocenění a všechno bylo tak, jak má být. Ti z účastníků, kteří přijeli a byli oceněni, byli patřičně dojati, ostatní nedávali svou profesní závist příliš najevo. Nakonec se ti, kteří měli zájem, odebrali do kuloárů, kde spolu s lektory probírali svou tvorbu. Ovšem co se dozvěděli tam, to zůstane pouze mezi nimi. Jen dva vzkazy máme povoleno zveřejnit: „takovýhle semináře jsou fajn“ a „týjo, ten Rubáš je fakt skvělejš“.

-sml-

Ozdobou včerejšího ranního předávání literárních cen bylo vystoupení libereckého pěveckého souboru Vokální oktet. V repertoáru, který sahal od úpravy lidových písní přes Orlanda di Lassa až k americkému spirituálu, prokázali cit pro daný žánr a většinou i intonační jistotu. Zážitkem byla především vyvážená a citlivě provedená dynamika písní. Již v první Krčkově a la pozdně renesanční úpravě lidové písně „Což se mně má milá hezká zdáš“ odhalili svoji silnou stránku, totiž velmi citlivou interpretaci hudby staré, což prokázali plně při ztvárnění Lassa samotného. Určité intonační problémy se objevily při amerických spirituálech v poněkud méně čistých sopránech, avšak i přesto celková muzikálnost celého souboru a radost z hudby dokázala tyto nedostatky vyvážit. Zvonivý hlas druhého tenoru byl skutečným zážitkem. Přejme si, aby takovýchto bonbonků na sobotkovském dortu bylo čím dál víc.

Jiří Šlupka Svěrák

Poetické odpoledne

Včerejší poetické odpoledne následovalo po oficiálním zahájení festivalu Šrámkova Sobotka. Bylo ztvárněno v soboteckých exteriérech divadelním souborem Jesličky z Hradce Králové v režii vedoucí divadelního souboru Emy Zámečnickové. Vcelku příjemná procházka v rytmu Šrámkovy poesie začala na Šolcově statku, druhé zastavení bylo před kostelem. Odtamtud se diváci a účinkující odebrali k domu pod měsícem a představení pak bylo zakončeno na místním hřbitově.

Sluncem zalité odpoledne spolu s malebnými soboteckými uličkami a zákoutími rámovaly melodramatický charakter celkového ztvárnění. Včlenit provedení poetického odpoledne do melodramatického žánru, strukturně provazujícího rovinu recitace, obrazu a hudebního doprovodu, bylo evidentně tvůrčím záměrem, který se podařilo naplnit, aniž by forma melodramatu kladla nepřiměřené nároky na svou existenci vůči Šrámkovým básním.

Samozřejmě se v rámci poetického odpoledne vyskytla „slabší“ místa, kde na úkor dramatické složky ztvárnění vládl text, resp. dramatická složka byla statictější ve srovnání s možnostmi danými textem a exteriérem. Na jiných místech se naopak všechny uplatňované roviny melodramatického žánru vzájemně organicky propojovaly. Příkladem může být celé pojetí zastavení u Domu pod měsícem. Zastávka před kostelem také ve svém celku nepostrádala dynamičnost vzájemné hry recitovaného textu, kontextu exteriéru a dramatické složky. Závěrečná scéna na hřbitově, kdy účinkující odcházeli, již po klanění, cestou lemovanou stromy do dálky, prodloužilo působení žánrové stylizace za formální hranice představení a zároveň přispělo k žánrovému orámování celého poetického odpoledne.

Celkově odlehčené, jakoby vážně nevážené ztvárnění Šrámkovy poesie, jemuž byla dána citlivě melodramatická forma nabízející se vcelku přirozeně, citlivě naplnilo požadavky a možnosti zvoleného žánru. Fakt, že ztvárnění poetického odpoledne zůstalo pevně zakotveno v žánrových hranicích a neproblematicky přijalo limity melodramatu, nepůsobil nikterak negativně.

-vin-

Lehký letní model

Zahájení letošní ŠS se neslo v příjemně odlehčeném duchu. Mohli bychom snad s trochou nadsázky říci, že se diváci v jindy tak dusném spořitelním sále téměř vznášeli. Moderátoři oficiálně vyhlásili téma, které vypadá velice slibně. Myslím, že Fránu Šrámkovi by určitě potěšilo. Žena nedělá jen asistentku při

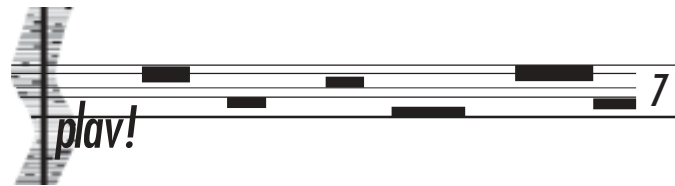
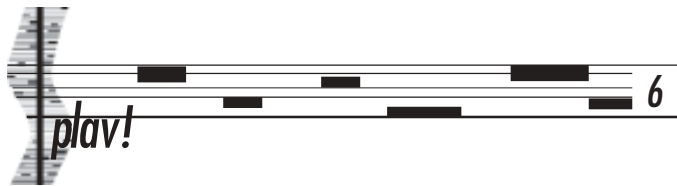
tradičním rituálu naklánění pana starosty, ale i slovo. Kdo z publika se tu šťastnou novinu dozvěděl až teď, má možnost se o nuancích letošního tématu dočíst ve Zpravodaji Šrámkovy Sobotky. Nejedno slovo se toho odpoledne stalo (ženským) tělem prostřednictvím hrdinek Šrámkových knih a básní. Převahu feminního živlu na jevišti vyvažoval Přemysl Rut se svým písňovým pořadem poskládaným ze zhudebněných Šrámkových textů. Během módní přehlídky již výše zmíněných ženských postav si mohli diváci ověřit svoje šrámkologické vědomosti.

Chytré hlavy si přišly na své i v závěru pořadu, kdy v rámci lekce na téma "Jak poznat redaktora Splav!u" skládali dva z lektorů recitačních dílen básně Splav, vytištěnou na zádech naší letošní redakce. Stručně řečeno, zahájení ve znamení žen, květů, zpěvu a her přispělo k naší snad oprávněné domněnce, že model, který by neměl chybět v šatníku účastníků ŠS, se letos bude vyznačovat lehkostí, humorem a typicky ženskou elegancí.

-šte-

Nechci být čten kýmkoli

Včera proběhl v sále České spořitelny večer čtení ze soutěžních prací pod názvem Chci být i kýmsi čten. Celý program, který měl bezpochyby vysoký potenciál, však bohužel nesplnil očekávání a působil značně rozpačitě, a to hned z několika důvodů.

První zarážející zjištění bylo, že ne všichni autoři měli číst své práce sami. Místo některých tak činil jeden ze dvou „profesionálů“ přítomných na pódiu. Ve skutečnosti tedy z dvaapadesáti textů pouze sedmáct přednesli jejich tvůrci. Celý večer proto vyzněl poněkud rozpolceně - na jedné straně autorské čtení, které si kladlo za cíl pouze představení textu, tedy bez jakýchkoli pokusů o interpretaci, na straně druhé oni „profesionálové“, jejichž intence byla přesně opačná. V některých případech se bohužel stalo, že svým přednesem dílu spíše uškodili.

Na programu se podepsala nedbalá práce režiséra: na pódiu po celou dobu seděli pouze „interpreti“. Pokud předčítali autoři, na pódium přišli, přednesli text, odešli - to celé očividně nebylo předem promyšleno a připraveno, což se projevovalo mimo jiné i tak, že kvůli špatné akustice nebylo často v zadních řadách rozumět.

Z těchto důvodů naneštěstí vyznělo představení jako školní besídka. Jen texty samotné se vymykaly nevalné úrovni, tuto skutečnost však ostatní aspekty představení dokonale potlačily.

-ter-

Profesionální neprofesionalita

Večer čtení ze soutěžních prací nazvaný „Chci být i kýmsi čten“, který proběhl včera v sále budovy České spořitelny, byl pestrou přehlídkou tvorby amatérských autorů na poli poesie a prózy. Autoři večera se pokoušeli stylizovat jeho průběh v rovině neformální a komorní atmosféry. Potemnělý sál, rozžatá svíčka na stole na pódiu, u něhož zasedli „profesionální“ interpreti, a hlas flétny, který odděloval jednotlivé bloky čtených textů, to vše mělo vytvořit dojem komornosti.

Záměr uplatnit komorní formu ladění večera sám o sobě nemusel vyznít problematicky ve vztahu k prezentovaným soutěžním pracím. Naopak, mohl zásadním způsobem přispět ke shovívavému vnímání čtených textů, které samy o sobě měly různou kvalitu, a přitom neotupovat vnímatele, jak se ve výsledku nejspíše stalo.

Celé technické provedení výše uvedeného stylizačního záměru hrubým způsobem ignorovalo problematickou povahu sálu, v němž se celý večer odehrával.

Další rovinou neúspěchu celého záměru bylo podcenění negativního akustického charakteru prostoru sálu, který je uzpůsoben spíše pro konání schůzí, než k recitačnímu přednesu. Pro interpreta je tak velmi obtížné obsáhnout z pódia celý prostor sálu.

Dlužno podotknout, že přítomní „profesionální“ interpreti těmto překážkám zcela podlehli. Nebylo je místy ani vidět ani slyšet. Místy recitovali vsedě, za již zmíněným stolem a unikali tak zraku i sluchu řady diváků. Vysloveně nefér vůči autorskému čtení vítězných příspěvků pak bylo usazování každého z recitujících autorů. Tito se tak ocitli ve dvojí nevýhodě vůči textům, které se v soutěži umístily až za nimi. Zaprvé byly ostatní texty recitovány z „profesionální“ pozice, zadruhé byli autoři přednášející své texty nuceni k tomu, státi se statickými, neviděnými a neslyšenými.

být čten

Nerespektování prostorových a akustických limitů sálu spolu s minimálně problematickým výkonem „profesionálních“ interpretů v syntetickém záměru realizace komorního ladění večera tak ve svém důsledku znemožnilo autorům alespoň z části naplnit potenciál, který v sobě uplatnění komorní formy ladění jeho průběhu skrývalo (při vědomí všech limitů prostoru, ve kterém se večer odehrával). Relativně vysoká míra ignorance ze strany autorů večera (ve výše zmíněných bodech) naopak zásadním způsobem přispěla k ospalému a plochému vyznění celého večerního čtení.

K tomuto vyznění celého programu tendovala nemalou měrou neprofesionalita „profesionálních“ interpretů, přispívající ve výsledku ke stírání rozdílů v kvalitě jednotlivých prezentovaných textů.

Ve svém důsledku se tak celé provedení čtení soutěžních prací zachovalo hrubě macešsky k textům, které byly v jeho průběhu předvedeny, a nepřímo také k autorům těchto textů, kteří si spíše zaslouží uznání za svou práci a výkony při psaní uváděných příspěvků.

-vin-

Soutě • o VMF ŠS

Redakce Splav!u se rozhodla vyhlásit soutěž o nalezení nejlepších verbal mindfucků (VMF). Raději se nebudeme pokoušet o překlad tohoto anglického sousloví – oč se jedná, to snad nejlépe osvětlí citát z úst sběratele a objevitele VMF, člena redakce Radima Kučery. Ten nám o nich řekl toto: „*Existují slovní spojení, z nichž, když je slyším kupříkladu v rádiu, se mi zároveň dělá špatně a zároveň mě oblažují nevýslovným pocitem podivné, i když nablblé, kreativity. Nejedná se o žádné neobvyklosti, právě naopak, jsou to často ustálená slovní spojení, jimž nevěnujeme sebemenší pozornost. Prostě je akceptujeme. Ale zkuste si je říct třikrát, čtyřikrát za sebou a... musíte se smát. Tedy nemusíte, ale jsou-li vaše jazykové choutky patřičně prohnílé, budete...*“

Jak se takový VMF projevuje? V nejjednodušší podobě jsou to slovní spojení jako například *rasový delikt, resuscitace kariéry, pochodující nervy, předvoj dělnické třídy či výkvět britské šlechty*. Kořeny prvních výzkumů VMF můžeme v českém literárním kontextu hledat u samotného Karla Čapka v jeho povídce Experiment profesora Rousse. Vzpomenete si na jeho asociační experiment?

Jestliže mají pravdu ti teoretikové vědy a filosofie, kteří tvrdí, že smyslem bádání je objevit nová slova, která pojmenovávají či vytvářejí nové pohledy na realitu, pak je Radim Kučera na nejlepší cestě „zapsat se do análů“ české literární vědy.

Co tedy přesně verbal mindfuck je? Existuje teorie, která tvrdí, že metafory a přirovnání znamenají přesně to, co znamenají doslovně, a jsou vlastně bez významu, jejich smysl spočívá v tom na něco důrazně upozornit, zaměřit náš pohled nějakým směrem, spojit naše mozkové spoje nečekaným způsobem (představitelem této teorie je americký filosof Donald Davidson). Když se ztratí údernost metafory, pak ji čeká truchlivý osud: buď zmizí v propadlišti jazykových dějin, nebo se ustálí, přijde o svou metaforičnost a stane se normálním výrazem. Zdá se však, že existuje ještě možnost třetí. Metafora zůstane úderná, ustálí se, ale dvojnásobnost jejího funkčního významu a významu doslovného vytváří v hlavách citlivějších jedinců traskavou směs, která občas exploduje, projevujíc se návaly smíchu a pobožnými výkřiky. Touto třetí možností je verbal mindfuck.

V rozvinuté podobě se VMF často vyskytuje například v politické žurnalistice. Tak například Karel Steigerwald ve svém komentáři o situaci před volbami píše, že „*Voliče tato stabilita znechucuje. Zesíljuje volání po silné ruce, která do toho všeho konečně rázně kopne.*“ Nebo Ivan Straka se svou kritikou projektu INDOŠ: „*Kapitáni školního průmyslu vedou bárku reforem bouřlivými vodami rozumu a nerozumu, chrabře zirájice vpřed, kde snad čeká země zaslíbená, nebo aspoň příslibená. Školství je zkrátka prokletým územím, třináctou komnatou,*

Pandořinou skříňkou, ambicemi a očekáváním naplněnou. Jako by nestačilo, že kdejaký digitální pionýr...“

Pravým eldorádem VMF jsou však sportovní komentáře, pro které letošní mistrovství světa znamenalo skutečné žně. Od krátkých kreací jako „*Jeho pohyby jsou jako vystržžené z nějakého kresleného seriálu o kočkách*“ až po složité metafory o slavnostech a hostech: „*Bez ohledu na to, jak dopadnou čtvrtfinálové duely, už teď existuje jistota: na fotbalové MS 2002 se bude vzpomínat jako na revoluční turnaj. Velká překvapení malých týmů, to je letošní menu. Občas se sice mezi smetánku vetřel nečekaný host, ale většinou posbíral jen drobtý z bohaté tabule. Tentokrát se zdá, že si outsideri objednali hlavní chod a zůstanou i na dezert. ...V koktejlu, který namíchali, se snoubí skvělé individuální schopnosti s pochopením pro kolektivní pojetí hry.*“ Ostatně v dnešním čísle naleznete i z této oblasti několik ukázkových příkladů.

Tento podivuhodný fenomén nás zkrátka obklopuje všude, proniká naším jazykem a vnucuje se nám do mozků. Není to však fenomén, který by byl, alespoň zatím, dobře zmapován, a proto redakce Splav!u vyzývá účastníky ŠS k trpělivému schraňování takových blábolů a jejich zaslání redakci. Nejlepší kousky budou oceněny úsměvem a otištěním v posledním čísle Splav!u.

-šle-

S Přemyslem Rujem

Po oficiálním zahájení Šrámkovy Sobotky, kde měl Přemysl Rut přednášku o Šrámkovi - písničkáři, jsme se ho chvíli vyptávali na Šrámka, ženy a zpěv.

Splav!: Jaká jsou podle Vás specifika Šrámkova básnického jazyka?

R: Mám pocit, že ve Šrámkově jazyce je velmi specifická melodie a že to je jeden z důvodů, proč je Šrámek považován za autora, který má blízko k písni a zároveň je málo zhudebňován. Ta melodie je v textech a to v takové míře, kterou neznám u žádného českého básníka.

Splav!: A kdo s tím dokázal pracovat? Třeba v písňových textech?

R: Já myslím, že se s tím nedá pracovat, že to musíte jenom respektovat, že to musíte vzít, tak jak to je. *Na levém křídle a poslední já budu stát a tušit nebude, oč prosit chci, žádný kamarád.* To se prostě nedá zhudebnit, protože to je hudba. A to mám na Šrámkovi rád, tu jeho múzičnost.

Splav!: Kteří lidé se Šrámkem spolupracovali na zhudebňování jeho básní?

R: Boleslav Vomáčka například. Foerster něco zhudebnil... Zvláštní a příznačné je, že jsou to věci vlastně zapomenuté. Hudbu Šrámkovi nepřidáte. Mně přijde tak neadekvátnější Jiří Červinka, který ale udělal dva kousky, a ty si pečlivě vybral.

Splav!: Jakým způsobem se díváte na vztah Šrámkovy anarchistické generace a dnešní punkové vlny?

R: Na takovou otázku aby se člověk několik dní připravoval, než odpoví. Nechci plácát. Ona ta anarchie v podobě, v jaké je Šrámek jejím představitelem, je vlastně velmi krotká. Těch sto let, nebo sto a něco, se tam pozná.

Splav!: K letošnímu tématu: Co Šrámek a jeho obraz ženy v básni?

R: Já mám dojem, že mu o ženy tak nešlo. Mám na to takovou teorii (a je to i důvod, proč si ho vážím), že se pokusil vyslovit nevyslovitelné. Pokusil se vyslovit smyslový zážitek, a to ten prvotní smyslový zážitek, který je starší než jeho reflexe, prostě dřívější, než si člověk najde figl, jak ho vyjadřovat. Pro mě nejšrámkovštější verš je „Těch neznám slov, jež řekl bych a plakal.“ To je úžasný. To je verš o tom, jak něco nelze říct, ale je

„Těch neznám slov, jež řekl bych a plakal“

to přitom naléhavě pociťováno. Pro mě je na Šrámkovi nejobdivuhodnější, že se mu několikrát podařilo to říct. Podařilo se mu to skrz melodií, ne přesnými slovy, ale tou melodií, kterou k tomu vztáhl nebo do které ta slova zapojil. Tady je pro mě důvod, proč si vážím Šrámka; a to není v ženskéjch, jemu jde o ten vztah. Nejde mu ani o mužský ani o ženský, ale o to zvláštní, na co opravdu slova nejsou.

Splav!: V čem se podle Vás liší ženské a mužské používání jazyka?

R: Já o tom mám dokonce povídku, kde se překládá z mužského do ženského jazyka. No samozřejmě že se liší. Mužský způsob zacházení s jazykem asi směřuje k většímu a většímu

upřesňování řeči. Vždycky když je muž v úzkých, začne vysvětlovat: „Já jsem to myslel takhle...“ A pak to ještě dalšími souvětími jaksi nastaví a má pocit, že to řekl přesněji a lépe. Ženská řekne cosi, v čem mnohem důležitější roli než pojmový obsah slova hraje intonace, to, jak je zrovna otočená, kam se dívá. Podle mě v tom spočívá dobrodružství hovoru se ženami. To mě vždycky zajímalo. Nikdy s tím nejste hotová, protože se nedomluvíte, úplná domluva není možná.

Splav!: Jaký je rozdíl mezi jazykem Fráni Šrámka a básnickým jazykem dneška?

R: Já si myslím, že dneska se nepoužívá jediný jazyk,

což mi poněkud znemožňuje odpovědět. Jako když vyjdete na ulici: někteří lidi jsou oblečení jako v devatenáctém století, někteří jsou pankáči, a někteří jsou ještě jiní. Jazyk se dnes používá v básních sterým způsobem, a za Šrámka to tak nebylo. Když si přečtete Šrámka a pak jeho vrstevníky, zjistíte, že je tam strašná spousta společných jmenovatelů. Možná se s postupem času ukáží u dnešní poezie taky, ale já ještě nemám odstup, abych to mohl posoudit. Ale pokud se Šrámkův jazyk něčím liší, pak právě tou bezbranností, která plyne ze slov „Neznám slov, jež řekl bych a plakal“. On se vystavil tomu, že bude směšný. V důsledku toho je neparodovanějším českým básníkem. Počínaje Havlovou Zahradní slavností přes Vyskočilovu „Přednášku Járy Macka“ až já nevím kam je Šrámek posmívaný autor. Myslím si, že věděl, čemu se vystavuje, on to riskl. A myslím, že to riskl úspěšně. Jakkoli mám rád „Zahradní slavnost“ a jakkoli mám rád Vyskočila, tak myslím, že Šrámka nezasáhli tak, že by mu skutečně ublížili, že se trefili jen do povrchu. Takže toho já si na Šrámkovi vážím, té zranitelnosti, které se vystavil.

Za Splav! rozmlouvaly
-šte- a -ter-

O Šrámkově Sobotce

Ještě před započatím Šrámkovy Sobotky jsme obdrželi email od Mgr. Jana Bílka, který obsahoval text vztahující se k loňskému ročníku. Po dohodě s autorem jej uveřejníme v plném znění.

Každou budoucí Šrámkovu Sobotku chystá celý rok Přípravný výbor. Její konkrétní téma se nevybírá o srpnovém posvícení jako za profesorky M. Hejnové, není oznamováno na závěr festivalu jako za doktora J. Šimůnka. Výbor téma hledá a stanovuje při podzimním zasedání, po zhodnocení skončeného ročníku. Po změnách z roku 1998 předsedá Přípravnému výboru vedoucí Střediska městské kultury Sobotka. Této instituci město světilo péči o největší kulturní akci a organizace Šrámkovy Sobotky je předním bodem jejího působení. Změny způsobu přípravy festivalu organizovala A. Pospíšilová, která šest měsíců po jejich zavedení místo opustila, nyní je rozhodující osobou přípravy D. Flodрманová.

Idea festivalu

V posledních letech se hovoří o směřování akce. Jako by nebyla hlavní myšlenka dostatečně patrná! Sobotecký první červencový týden je věnován českému jazyku, řeči a literatuře. Odtud vychází každoročně obměňované téma. Ze široké oblasti mateřštiny se profiluje zvláštním zřetelem k poezii a kultuře mluveného slova. I když je tomuto okrajovému žánru (ale i celé literatuře) věnována soudobou společností stále menší pozornost, není důvod vymezenou oblast opouštět. Zakladatelé festivalu obdarili dokonalou, nevyčerpatelnou, stále platnou a nosnou ideou. Není třeba ji měnit. Nakládejme s ní přemýšlivým, tvůrčím a zodpovědným způsobem. Pokud by Šrámkova Sobotka dostala jiný obsah, máme co do činění s akcí, kterou nelze krýt zavedenou značkou.

Účastníci

Druhým nejpodstatnějším činitelem šťastně položených základů festivalu je spojení s učiteli, nověji knihovníky. Možná dnes mate organizační zajištění pobytu pedagogů prostřednictvím odborů, na které státní orgány pohlíží s nedůvěrou. Ale jiné zabezpečení servisní činnosti není, případné otázky se dají vysvětlit. Určitě se však překonala teze o sebevzdělání z nadšení. Lze počítat s potřebou rozšiřovat si obzory – třeba ve volném čase a třeba na své náklady – takoví účastníci se zde scházejí po desetiletí. Ale současně je nutné příliv návštěvníků motivovat morálním i faktickým zhodnocením pobytu. Východisko vidím v propojení na připravovaný školský kariérní řád. Nečekejme, že zapojení do systému spadne z nebe. O přiřazení se musí snažit organizátoři festivalu sami, případně ve spolupráci s dalšími institucemi. Nebude to vůbec lehké, akreditace (a peníze) si budou chránit stávající vzdělávací zařízení. Nabízený projekt musí mít standard obsahový i formální, úroveň festivalu nesmí kolísat. Musí dále vynahradiť nedostatky, jako jsou špatné ubytování, neklimatizovaný jednací sál apod. Vše je třeba mít rozmyšleno a ve věci konat. Zapojení do projektu bude zpětně vyžadovat aktivnější přístup těch účastníků, kteří se na něj přihlásí. Sobotecká veřejnost si

z rozmanitého programu navštívené pořady svobodně vybírá. Tvrdím, že vzhledem ke struktuře obyvatelstva je návštěvnost nadprůměrná, domácí publikum je vycvakané a poučené.

Festivalové puzzle

Potřebné je zachovat a nově obohatit další skladebné části Šrámkovy Sobotky. Literární soutěž s rozborovými semináři pro autory, kde skládají účty i porotci. Její zapojení do programu formou večera z vybraných textů, při jejichž interpretaci musí obstát lektori studentských dílen. Na dílně v oblasti uměleckého přednesu a kultury řeči by bylo dobré opět docílit účasti studentů bohemistiky ze všech filozofických a pedagogických fakult. Osvědčilo se zařazení studentského vystoupení na závěr festivalu. Snad by šlo podpořit práci budoucích učitelů podobně jako u starších kolegů zápočetem, osvědčením. Provázaně by se měla zvýšit zodpovědnost jejich doprovodů – vysokoškolských učitelů. Ti by také mohli vést pro všechny účastníky praktické didaktické semináře, doplňující kvalitní tematické přednášky. Zpravodaj Šrámkovy Sobotky by měl nově přidat ve snaze být fórem a pojičkou účastníků, zprostředkovatelem podstatných textů. Vycházet by mohlo číslo (almanach) s oceněnými příspěvky literární soutěže. Večerní pořady by měly být vybírány pečlivě, po prověření. Tvůrčí programy na přidanou jsou ozdobou. Týdenní strukturu odborných přednášek, prezentací a besed, vlastivědy Sobotecka a kulturních pořadů nelze však nesmyslně rozkolísat. Festival není zábavná hračka, reputaci nelze napravit tak rychle, jako ji zničit.

Organizátoři

Pro Sobotku je akce příležitostí dostat se každoročně do celostátního tisku. Povzbudit skupinu příznivců šířících dobré jméno města. Návštěvám předních státních a krajských činitelů je možno předložit záměry a připravené projekty a žádat pro ně oporu. Nebo pro ně neformálně připravit půdu. Na rozdíl od velkých měst, kde se skupiny obyvatel dělí podle zájmu, má festival příležitost stát se impulsem pro aktivitu občanů se zájmem o život celé obce. Festival vdechuje městu duši. Těžko ale bez městské podpory přežije. Nejvyšší důležitost přikládám jeho kontinuální přípravě. Organizován musí být s přehledem a zodpovědně. Musí vybrušovat styl, musí získávat zkušenosti třeba na Smetanově Litomyšli, Jiráskově Hronově nebo Poláčkově Rychnovu. Musí umět získat a udržet spolupracovníky a příznivce, jejich entuziasmus. Nalézat a držet nejlepší nápady. Udržet festivalový deník. Pak sebevědomě zvyšovat svou mediální propagaci. Říci otevřeně, že většina jednotlivých skupin účastníků mají zájem se prolínat, ale musí k tomu dostat příležitost. Nevzdychat za zmizelým nočním rozezpívaným hospodským sálem, nová festivalová generace si raději popovídá, zábavu si každý dělá, jak chce. Podstatný je jedinečný prožitek festivalové syntézy a chuť účastníků se vrátit.

Dokud budou uznávanou a sdílenou hodnotou český jazyk, řeč a dobrý literární autor – tedy prostředky, které z nás na světě dělají civilizované jedince, má festival nevyčerpatelné téma.

Jan Bílek
Archiv Fráni Šrámka

Echo ega

Chrám se otevřel lidem, lidé chrámu. I ti nejhluchnější, ti kdo kamkoli vstupují s burácivým smíchem, sklonili hlavu ve vchodu a vešli tiše. A pak, už v lavicích, i ti, jimž se ve styku s dřevěným nábytkem „otvírá kudla v kapse“, skousli rty a ponechali ruce v klíně.

Přesto jim sobotecký pan děkan Zdeněk Maryška, ačkoli to myslím všichni dobře věděli, mikrofonem připomenul, že se nacházejí v příbytku Páně, oddeklamoval zásady správného chování ke zdejšímu prostoru (zvláště místním věřícím to nepochybně prospělo), uvedl i další překvapivou skutečnost, totiž že jsme si přišli poslechnout Wowes Collegium, sbor chrámu sv. Františka Serafinského při klášteře Křižovníků s červenou hvězdou na Starém Městě pražském. V závěru svého projevu odmítl publiku předčítat program, neboť si jej může přečíst samo, má jej v lavicích. A popřál krásné zážitky. Proč to pedantství? Proč ta nedůvěra v cit pokory? Proč? Mimo gotické zdivo se ke mně doneslo, že pan děkan přísně dbá o to, co se v chrámu bude hrát, tedy jaká hudba. Může se jím rozeznít jen chrámová hudba schválená jen litoměřickou diecézí. Prý.

Ale taková zaslechnutí nejsou tolik podstatná jako zaslechnutí krásy, uzření hudby. Publikum hledělo před sebe na oltáře, obrazy, kazatelnu a za nimi, nad nimi, k nim se nesla hudba rozjímání, povznesení, odevzdání, posvěcení, barokní hudba Františka Picka, Františka Zdeňka Skuherského, Františka Xavera Brixioho a varhanní improvizace. Celek působil, a snad i byl komponován jako mše. Anonymita interpretů, anonymita hlasů dovolila zapomenout na ego. Hlasy světla. Bůhví odkud vlastně byly.

Ivana Myšková
frekventantka dílen

Z dopisů redakci...

Poznámky pí Šrámkové

1. Pí pseudoŠrámková povoluje svůj korzet
2. Sakra! Proč mám pocit, že mi Cvětajeva plive na hlavu, Šrámek čůrá do fontánky a Němcová se převlíká na korze za chlapa?

Asi za to může existenční mystifikace nedělního „sobotnění“.

3. Pí Šrámková nakvašeně krká – je nakrklá, zdejší hnědovlasí lidé nemají smysl pro tvůrčí rozkvětání.

Pomyslně, a kdybych zavřela očka, smyslně rdousí každého, kdo se pokusí otevřít umění, kdo dokáže roztrhnout a použít obálku brožury o Máchovi (Básnický dnešek...) na jiné, někam jinam šoupnuté, ale existenčně důležité potřeby.

Kdo si dokáže uvolnit korzet a na neumětelství se umí ... všemi póry těla.

4. Potkal nás těhotný pavouk a lektor se tak nějak zasnul.

Velmi mě potěšilo odvážné vystoupení Splav!u proti prznitelům českého dramatického umění. Stalo se to jaksí zvykem sterilů neschopných vlastního projevu. Týká se to bohužel obou Šrámkových her, které mladoboleslavské divadlo uvedlo. Léto dopadlo ještě daleko hůře. V obou případech připsali zdokonalovatelé na scénu pokus o znásilnění na scéně. Ono se zřejmě všechno musí podat po lopatě. Nesouhlasím však s tím, co Splav! napsal o hercích. Na sobotecké představení jsem se bohužel nedostal, byl jsem však na premiéře a pochybuji, že by se výkony herců tak lapidárně změnily. Výkony Stázy či paní Hlubinové byly skutečně na výši, a ani ostatní nezůstali za nimi pozadu.

Ještě nakonec: je populární udělat ze Shakespeara plytkou šou a připsat se na plakát po boku a stejným písmem jako velký Mistr. To je podle mě drzost. Snad tomu nerozumím a pak doufám, že ta úprava vydrží aspoň těch 500 let, jako vydržel a drží originál.

Není mi jasné určení III. kategorie soutěže ŠS. Píše se tam: historické a vlastivědné práce. Znamená to snad, že na jedné straně mohu podat práci o vzbouření Ašantů v Africe, ale v ostatních oborech se přísně držet dané oblasti? Panuje snad dosud názor, který jsem zažil na vlastní kůži, když jsem se opovážil zaslat kdysi poprvé a naposled práci o zvířené Českého ráje a místní osvětový činitel se šel přimluvit za nehotovou ještě práci o sušení švestek s tím, že ta moje je „jen“ o přírodě? Vlastivěda je snad souhrnný název pro všechno, co se zabývá ať už užší či širší vlastí.

Karel Samsíňák

Rozhodla jsem se vám napsat po své návštěvě restaurace Na Poště. Že se za pivo v tomto podniku platí v podstatě dvakrát (jednou, když jde tam, podruhé, když jde ven) je značně nepříjemné, ale skutečně jsem se podivila při zjištění, že tato „nevýhoda“ se vás týká, pouze jste-li žena a nemáte-li ve zvyku chodit na pánské záchody. To je ale vážně nehorázná diskriminace. Už jsem si zvykla, že ženy na českých záchodcích platí víc, ale že by platily pouze ženy, to se mi ještě nestalo. Je to normální? Mě by to opravdu zajímalo.

Melanie Lánská

Zahrada Šrámkova domu.

Tak trochu jiná restaurace.

Kauza Měsíc nad řekou

motto: „I vzala jsem si k rukám Měsíc nad řekou a počala jsem čísti...“

V minulém čísle Splav!u došlo k obžalobě režiséra Jiřího Krejčíka. Jmenovaný byl konkrétně nařčen z vraždy. Považujeme tedy za nutné uvést několik slov na jeho obhajobu. Podle našeho názoru nenaplnil náš klient skutkovou podstatu trestného činu vraždy, nýbrž se dopustil pouze opomenutí. Jeho vina spočívá v tom, že **bez upozornění** pojal text jako základ pro volnější variace na šrámkovské téma.

Je nesporné, že každý text, aniž by se do něj jakkoli zasáhlo, se s časem proměňuje. Proto je doslovná věrnost vždy jen iluze a východiskem interpretace má být spíše věrnost myšlence. Interpret má dvě možnosti: buď se pokusí o nemožné a snaží se třeba doslovně vyjádřit sentimentalitu, jakou už ovšem necítí, nebo v sobě nalezně něco, co by této sentimentalitě odpovídalo, a přitom to bylo živé.

Obžaloba uvádí jako první bod námitku, že úvodní situace je v přímém rozporu se Šrámkovým incipitem. Nicméně i tuto scénu nalézáme při pozorném hledání v dalším průběhu Šrámkova textu.

Jako další pranýřuje kritik přílišné rozkošatění motivu maturitního tabla. Uznáváme pokorně, že rozvádění osudů jednotlivých maturantů nebylo nutné, ale smysl hry to podle nás nenarušilo.

Asi nejvýznamnější kritikovy poznámky se týkají setření věkového rozdílu mezi oběma protagonisty. Tato výtká nás inspiruje k zamyšlení nad celkovými charaktery postav. Divadlo v Mladé Boleslavi s nimi nutně pracuje jinak, než si mohou dovolit velká divadla. Jde o to, že menší soubor přizpůsobuje rysy dramatických postav svým kmenovým hercům, samozřejmě však není zbaven povinnosti zachovat smysl postav. Rozdíl mezi Slávkou a Vilíkem v podání mladoboleslavských herců existuje, je pouze jiný než zažitá představa z Krškova filmu. (A.N. si neodpustí osobní poznámku: „Vilík s otevřenou vášní muže ztracené generace je mi sympatičtější než sladkobolný jinoch.“)

Samozřejmě i my, obhájkyně, jsme si vědomy některých slabín krejčíkovsko-šrámkovského opusu. Ano, i nám připadl jelen nadbytečný, o vloženém románu nemluvíce! Opilecká scéna, již mnozí v kuloárech oprávněně vytýkali zdlouhavost, však přece jen měla jistou funkci: Její nevázaná hlučnost vytvořila kontrast k předchozí intimitě ztichlého pokoje.

Na rozdíl od kritika jsme byly hereckými výkony vesměs potěšeny. Slávka Evy Horké naštěstí nepůsobila staropanensky ani přemoudře, naopak jiskřila přirozeně působící ironií.

A ortodoxní příznivce šrámkovského lyrického náznaku mohla potěšit přinejmenším závěrečná scéna, v níž se Slávka s Vilíkem loučí před domem a **nepadnou** si do náruče.

Zkrátka, po shlédnutí sobotního představení nám nebylo ani smutno, ani fyzicky zle. Náš verdikt proto zní: Obžalovaný „krejčík“ necht' zaplatí soudní výlohy, do vězení ale rozhodně nepatří.

Michaela Alena Otterová-Nováková
frekventantky dílen

Extase

Dnešní filmová projekce bude věnována jednomu z mála předválečných československých filmů, které vzbudily pozornost na mezinárodní úrovni. Extase zaujala filmový svět ani ne svým dějem, ale výtvarnou kulturou – obzvláště kamerou a hereckým projevem. Není typické, když je film z roku 1932 téměř němý. Mluvené slovo v něm nehraje velkou roli, jen občas doplňuje děj vyprávěný pouze obrazem a hudbou. Ani dějová linka příběhu není nijak složitá a nevybočuje z konceptu romantických dramát své doby.

Eva (Heda Kiesler, v českém znění Jiřina Štěpničková), mladá krásná dívka, se vdává za bohatého starého muže (Zvonimir Rogoz) a zdá se, že všechno bude v pořádku. Manželství ale není naplněno a manžel, ačkoliv Evu má patrně rád, se jí postupně odcizuje. Pak se ale náhodou v Evině přítomnosti octne mladý muž – inženýr Adam (Aribert Mog, dabuje Ladislav Boháč). Ten jediný může Evě dát, co ona tak zoufale postrádá. Nic ovšem nemůže zůstat bez následků. Zanechme však líčení děje a podívejme se na film z hlediska toho, co nás zajímá právě ve vztahu k letošnímu tématu.

Osudy žen byly zfilmovány mnohokrát. Proč byla ve své době právě Extase tak výjimečnou, když nenabízí nic než příběh milostného trojúhelníku? Patrně proto, že Eva je zobrazena jako krásná moderní žena se vším všudy. Gustav Machatý se rozhodl ženskou krásu vyzdvihnout nejen kostýmy. Ve své době musel působit snímek velmi odvážně zobrazením ženského těla, i když bráno měřítky dneška jde o záběry poměrně cudné. Kamera Jana Stallicha jim ovšem dokázala dát podobu zfilmovaného aktu.

Zajímavý z ženského hlediska je i další osud představitelky Evy, vídeňské herečky Hedy Kiesler. Po jistém čase jí Extase otevřela cestu do Hollywoodu, kde se pod jménem Hedy Lamarr stala představitelkou tajemných žen. Kariéry velké hvězdy se však kvůli image přisouzené jí společností MGM nedočkala, a proto se postupně vzdala herectví a věnovala se jiným záležitostem. Za druhé světové války se pak proslavila v „neženském“ oboru – v bezdrátové telegrafii, kde svým vynálezem přeladování frekvencí mezi vysílačem a přijímačem umožnila bezpečné spojení válečných lodí se základnami. Ironií osudu nebyl vynález za války využit; poprvé se tak stalo až v šedesátých letech a v upravené podobě se používá v sítích mobilních telefonů. Pro řadu diváků se ovšem Hedy Lamarr stala symbolem krásy – a to do té míry, že se její portrét dostal na obal grafického programového balíku CorelDraw!

Závěrem dvě upozornění: Extase byla první českou rolí nejenom pro Hedu Kiesler, ale i pro Jiřinu Steimarovou, kterou jsme měli možnost vidět včera. Zastihneme ji šestnáctiletou v malé roličky sekretářky advokátní kanceláře. A neodcházejte před koncem; posledních deset minut patří k nejpřekvapivějším zvrátům v dějinách českého filmu. Snímek byl před několika roky restaurován v Národním filmovém archivu, takže jej uvidíte ve skutečně dobré kvalitě.

-sml-

Boj za práva učitelek

Bylo by skoro škoda místa, kdybychom chtěly všechny důkazy ty tuto uváděti, některé z nich budily až i útrpnost, jiné veselost. Některými z nich ohánějí se dosud (tak např. a) žena je ku správě školy slabá; b) učitelka jako svobodná žena příjmů s místy takovými spojených nepotřebuje – V poslední době vymáhají učitelkám zrušení celibátu – čím nahradí potom tento svůj pádný „důkaz“?, ale nikde nechtějí přiznati, že všechny ty plané jejich důvody mají zatušovat jednu jedinou pravdu: jejich snahu, aby udrželi pro sebe všechna ona privilegia, jichž nabyli v óné době, kdy ženy k učitelství nebyly vůbec připuštěny.

Pohříchu se ukázalo, že důkladný třeba bezpříčinný křik má větší sílu než všechna spravedlnost dohromady. Obecenstvo vidělo učitele nespokojenými a přijímalo jejich důvody bez kritiky a bez hlubšího přemýšlení, jsou-li správné či nikoli. Slyšelo je stále přemílati, naproti tomu neslyšelo odnikud slova obrany. Učitelky neměly příležitosti, kde by své protidůvody přednesly a uplatnily. Do společností hostinských nechodily, ve schůzích učitelských nesměly o tom mluvit a ozvala-li se která, byla početnou přesilou brzy umlčena, v časopisech pak denních stesky nebyly přijímány. Tak se stalo, že i v očích obecenstva byly liché důvody brány za spravedlivé, zvlášť když dodalo se jim v čas voleb ať do obce či do sněmu důkladného posílení v podobě volebního práva učitelů. U mnohých obecných a politických veličin bylo volební právo argumentem nejdůležitějším. Učitelky ho neměly – a nemají dosud – k čemu tedy bráti na ně ohled?

Jako hladovému při plných misách chut jen roste, tak i p. kolegům to očividné vyhovování jich přáním ještě nestačilo. Čím dál tím více ozývaly se mezi nimi hlasy, že svobodné učitelky nepotřebují vůbec takového služného jako učitel většinou ženatí. Dávno žádaná úprava platů nebyla ještě provedena, ale již blížil se rozhodný den. Činitelé, kteří při zpracování návrhů rozhodovali, nedovedli při stísněných financích odolati svůdným návrhům na menší služné učitelek, a tak došlo k tomu, že v prvních dnech měsíce ledna r. 1894 rozléta se mezi učitelstvem zaručená zpráva, že k úpravě, která má být toho roku na určito již provedena, přichystán jest návrh, jímž vyměřuje se učitelkám sice s učiteli stejné základní služné, však pětileté přídatky značně nižší.

Na zprávu tu zahájil Spolek českých učitelek úspěšnou činnost. Petičními a osobním zakročením u poslanců domáhal se toho, aby chystané bezpráví nestalo se skutkem. Ku Spolku českých učitelek připojil se též rychle „Kruh učitelek plzeňských“, a po jejich příkladu vypravily petice a i deputace i jednotlivé sbory učitelek měst venkovských. Sněmovna království českého dočkala se při zasedáních v měsíci lednu toho roku neobvyklého zjevu, že na chodbách budovy její objevily se prosebnice – ženy, vyslané ze sborů učitelek, aby vymohly si u jednotlivých poslanců rozmluv, v nichž by mohly ukázati, v čem všem záležití nespravedlnost chystané předlohy o úpravě platů učitelských.

Marie Storchová, 1900
Z Památníku českých učitelek (2. část)

Pondělí 1. července

Snídaně: sýr, máslo, med, rohlík, ovocný čaj
Oběd: hovězí vývar s kapáním, ovocný nápoj, moravský vrabec, bramborový knedlík, zelí
Večeře: obložený talíř, chléb, čaj se sirupem

9:00 Šrámkův dům, zahájení dětské divadelní dílny
9:00 sál spořitelny, přednáška: prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc. – Snění o bílém závoji (dívčí deníky 19. století)
11:00 sál spořitelny, prezentace 19. svazku Knihovničky Českého ráje – Aleš Fettes: Přátelé Karel Čapek a Fráňa Šrámek
13:30 sál spořitelny, Sudičky Fráni Šrámka – účinkují členové divadla J. K. Tyla, Plzeň
16:00 zahrada Šrámkova domu, diskusní klub
17:00 sál spořitelny promítání filmu bratří Boudyšových: Fráňa Šrámek v Sobotce, Vzpomínka na Marii Hejnovou a její Knihu o Milce, Lenka Chytilová
19:30 sál spořitelny, Sedm krásných mečů: poesie Fráni Šrámka – Radovan Lukavský, j.h., Eva Horká, Petr Mikeska, realizace: František Skřípek
22:30 divadlo, projekce filmu: Extase (1932)

Stříbrní Němci

Fotbalové mistrovství světa včera vyvrcholilo střetem brazilské elegance a německé důkladnosti. V první půli se diváci nedočkali výraznější gólové šance ani na jedné straně pažitů a nebýt vzácného okamžiku, kdy Ziege vystrčil Vogela a málem se vylučovalo, dala by se první půle označit za vzájemné oťukávání.

Hned po poločase však lehkonozí Jihoameričané předvedli německému mužstvu, že *kolíky kopaček nejsou žádná jemná věcicka*. Pak po několika vynucených pauzách mezi vychladlými svěřenci trenéra Völlera pronikl mrštný Ronaldo, blesk z jeho kopačky zahřměl kolem strážce německé svatyně Olivera Kahna, olízl tyč a nekompromisně rozvlnil síť.

Na žluté straně hřiště *se rozjasnilo* a brazilský tým dal protivníkovi *ochutnat nejsladší šlehačku na poschodí do pekla*. Černá chvíle německého fotbalu jakoby otupila *palebou sílu* orlů, zatímco kanárkům narostla křídla. V ovzduší stadionu *se rozezněla brazilská samba a pruský marš se ztrácel někde v dáli*.

Dvanáct minut po této studené sprše pak *pečetíl skóre viník prvního gólu* a dokončil *demontáž jedné brankářské legendy*. Dohrávalo se *pod dekou*, Scolariho hoši kontrolovali situaci a těžce zkoušený soupeř již nezvedl hlavu. Po milosrdném závěrečném hvizdu přesného sudího Colliny se rozpoutala vřava oslav. *Fotbal je pro Brazilce náboženství na druhou*, to znamená, že dnes a jistě i *zítra se bude tančit všude* po celé Brazílii. Jižní Amerika dosedla na trůn a opět se tak zapsala zlatým perem do analů světové kopané.

Ondřej Blabolil, -rak-

texty tištěné italikou jsou citací komentářů Jaromíra Bosáka, pronesených během přímého přenosu z finále MS v kopané